

Sygn. akt III AUa 1523/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Anna Szczepaniak-Cicha (spr.)

Sędziowie: SSA Iwona Szybka

SSA Joanna Baranowska

Protokolant: st. sekr. sąd. Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 września 2015 r. w Ł.

sprawy **G. G.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.**

o wysokość kapitału początkowego i emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 23 października 2014 r. sygn. akt VIII U 3769/12

1. **prostuje oczywistą niedokładność zawartą w komparycji zaskarżonego wyroku w ten sposób, że po słowie „ wysokość” wpisuje zwrot „ kapitału początkowego i” oraz przed zwrotem „z dnia 14 sierpnia 2012 roku” wpisuje zwrot „ z dnia 13 sierpnia 2012 roku znak (...) -2012 i”;**

2. **oddala apelację.**

Sygn. akt III AUa 1523/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14 sierpnia 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał G. G. emeryturę według nowych zasad poczynając od dnia 1 lipca 2012 r., tj. od miesiąca złożenia wniosku. Wysokość emerytury została obliczona według art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Podstawę obliczenia emerytury, w myśl art. 26 tej ustawy, stanowi kwota kapitału początkowego, z uwzględnieniem waloryzacji składki i kapitału początkowego zewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury. Kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego G. G. wyniosła 242.252,82 zł. Wysokość emerytury została obliczona przez podzielenie zwaloryzowanego kapitału początkowego przez wskaźnik średniego dalszego trwania życia (228 miesięcy), co dało kwotę 1.062,51 zł brutto.

Decyzją z dnia 13 sierpnia 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. ustalił wartość kapitału początkowego G. G. na dzień 1 stycznia 1999 r. w kwocie 81.723,18 zł. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych, tj. od 1 stycznia 1975 r. do 31 grudnia 1984 r. W treści decyzji organ rentowy poinformował, że do stażu pracy nie zaliczono okresu od 2 września 1968 r. do 30 września 1969

r. w (...) z uwagi na brak w świadectwie pracy pieczętki imiennej osoby podpisującej się. Zakład do ustalenia wartości kapitału nie uwzględnił także okresu przebywania przez wnioskodawczynię na urlopie bezpłatnym od 6 sierpnia 1985 r. do 31 grudnia 1985 r.

W odwołaniu z dnia 20 września 2012 r. G. G. zakwestionowała wysokość emerytury wyliczonej na bazie kapitału początkowego. Wskazała m.in. na nieprawidłowe obliczenie wskaźnika podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz niezaliczenie do stażu pracy okresu zatrudnienia w (...) w Ł.. Przywołała datę decyzji emerytalnej: 14 sierpnia 2012 r. oraz nr decyzji kapitałowej: (...) - 2012.

Na rozprawie w dniu 10 stycznia 2013 r. odwołująca się wyjaśniła, że obie decyzje ZUS: z dnia 13 sierpnia 2012 r. dotyczącą kapitału początkowego i z dnia 14 sierpnia 2012 r. dotyczącą emerytury, otrzymała jedną przesyłką pocztową. Oznajmiła, że kwestionuje w procesie decyzję o kapitale początkowym, ponieważ nie zgadza się z niektórymi jej elementami, mającymi wpływ na wysokość tego kapitału, a nadto w decyzji o przyznaniu emerytury „jedno wynika z drugiego” (k. 25). W pismach procesowych w toku postępowania odwoławczego G. G. wskazywała numery obu decyzji: kapitałowej i emerytalnej (k. 79). Na rozprawie w dniu 13 czerwca 2013 r. wnioskodawczyni oświadczyła, że rozumie, iż gdy wzruszy decyzję kapitałową, „od której się odwołałam”, to będzie to miało wpływ na wysokość jej emerytury (k. 93).

Organ rentowy domagał się oddalenia odwołania.

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z dnia 23 października 2014 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyjął do obliczenia kapitału początkowego wnioskodawczyni następujące kwoty wynagrodzeń za lata: za rok 1976 - kwotę 41.209 zł, za rok 1977 - kwotę 44.616 zł, za rok 1978 - kwotę 11.154 zł, a w pozostałym zakresie odwołanie oddalił. W komparycji rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy określił, że przedmiot sporu stanowi wysokość emerytury oraz wskazał datę i znak decyzji emerytalnej.

Sąd Okręgowy ustalił, że G. G., urodzona (...), w dniu 30 lipca złożyła wniosek o emeryturę.

Decyzją z dnia 13 sierpnia 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. dokonał ustalenia kapitału początkowego wnioskodawczyni na dzień 1 stycznia 1999 r. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz wskaźnika wysokości tej podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych 1975 - 1984. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego wyniósł 57,44 %, zaś podstawa wymiaru 701,28 zł (57,44 % x kwota bazowa 1.220,89 zł). Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy uwzględnił 12 lat i 4 dni okresów składkowych tj. 144 miesiące. Okresy nieskładkowe wyniosły 4 lata, sprawowania opieki nad dzieckiem 2 lata 7 miesięcy. Łącznie okresy nieskładkowe przyjęte do obliczenia kapitału początkowego wyniosły 6 lat i 7 miesięcy, czyli 79 miesięcy. Współczynnik proporcjonalny do osiągniętego w dniu 31 grudnia 1998 r. wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego wyniósł 85,08 %. Do jego ustalenia przyjęto wiek wnioskodawczyni wynoszący 50 lat po zaokrągleniu w górę do pełnych lat oraz łączny staż ubezpieczeniowy wynoszący po zaokrągleniu w górę do pełnych lat - 19 lat. Wysokość 24% procent kwoty bazowej wyniosła 293,01 zł. Kapitał początkowy ustalony na dzień 1 stycznia 1999 r. wyniósł 81723,18 zł.

Decyzją z dnia 14 sierpnia 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał G. G., po rozpoznaniu jej wniosku z dnia 30 lipca 2012 r., emeryturę mieszaną poczynając od dnia 1 lipca 2012 r. Wysokość emerytury została obliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 26, art. 56 i art. 183 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Do obliczenia emerytury na podstawie art. 53 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, z uwagi na brak możliwości wyliczenia podstawy wymiaru, przyjęto 24 % kwoty bazowej. Do ustalenia wysokości emerytury ZUS uwzględnił 12 lat i 4 dni okresów składkowych, tj. 144 miesiące oraz okresy nieskładkowe ograniczone do 1/3 okresów składkowych - w wymiarze 4 lata 2 dni, czyli 48 miesięcy, co dało wysokość emerytury w kwocie 713,93 zł. Natomiast emerytura wyliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy wyniosła 1062,51 zł brutto. Organ rentowy obliczył też wysokość emerytury mieszanej na podstawie art. 183 ustawy emerytalnej - 80% emerytury

obliczonej na podstawie art. 53 ustawy emerytalnej, tj. 571,14 zł i 20% emerytury obliczonej na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej, tj. 212,50 zł - łącznie 783,64 zł. Najkorzystniejsza okazała się emerytura kapitałowa.

Sąd ustalił, że G. G. posiada wyższe wykształcenie, ukończyła studia na Wydziale E.- Socjologicznym UŁ. W okresie od dnia 1 września 1976 r. do 31 grudnia 1985 r. wnioskodawczyni była zatrudniona w Fabryce (...) Zakład nr (...) w K. w pełnym wymiarze czasu pracy z miesięcznym wynagrodzeniem zasadniczym 3.400 zł oraz 8 % premii regulaminowej. Początkowo była zatrudniona na stanowisku referenta ds. ekonomicznych. Odwołująca się przeszła tam na zasadzie porozumienia zakładów pracy, poprzednio była zatrudniona w Fabryce (...) w Ł. od 15 grudnia 1973 r. do 31 sierpnia 1976 r. Od dnia 1 kwietnia 1978 roku udzielono jej urlopu bezpłatnego na wychowanie dziecka, na urlopie tym przebywała do 28 października 1980 r. Wnioskodawczyni w dniu 29 października 1980 r. wróciła po urlopie do pracy, otrzymując w angażu, poza wynagrodzeniem zasadniczym, także premię regulaminową. Premia uznaniowa pojawiła się od czerwca 1985 r. Zakład ten zmienił nazwę na Hutę (...) w K.. Zakład pracy wypłacał dodatki stażowe. W trakcie zatrudnienia w Fabryce (...) w Ł. G. G. otrzymywała deputat węglowy w gotówce w kwocie 46 zł w roku 1975 i 1976, była już zamężna od 1974 r. Wnioskodawczyni razem z mężem pracowała w Fabryce (...) w Ł., na mocy porozumienia pomiędzy zakładami przeszli do odlewni żeliwa, otrzymali od firmy mieszkanie w K., składające się z trzech pokoi z centralnym ogrzewaniem. Po powrocie do pracy po urlopie bezpłatnym w odlewni żeliwa w dalszym ciągu otrzymywała deputat w wysokości 46 zł miesięcznie.

Od marca 1990 r. wnioskodawczyni była osobą bezrobotną, nie pobierała zasiłku dla bezrobotnych na dzień 1 stycznia 1999 r. Odwołująca się pobierała dodatek szkoleniowy od 1 czerwca 1998 r. do 6 lipca 1998 r., od 19 lipca 1999 r. do 20 sierpnia 1999 r., od 8 listopada 1999 r. do 7 grudnia 1999 r. i od 19 października 2000 r. do 8 grudnia 2000 r.

Na podstawie opinii biegłego z zakresu rachunkowości Sąd pierwszej instancji ustalił, że przy przyjęciu, za okres pracy od dnia 1 września 1976 r. do 31 marca 1978 r. w Fabryce (...) Zakład nr (...) w K. w pełnym wymiarze czasu pracy, 8 % premii regulaminowej liczonej od wynagrodzenia zasadniczego 3.400 zł oraz deputatu węglowego w kwocie 46 zł miesięcznie przychód wnioskodawczyni przedstawia się następująco:

- od 1 września 1976 r. do 31 grudnia 1976 r. - 14.872 zł;
- od 1 stycznia 1977 r. do 31 grudnia 1977 r. - 44.616 zł;
- od 1 stycznia 1978 r. do 31 marca 1978 r. - 11.154zł.

W trakcie zatrudnienia w Fabryce (...) w Ł. od 1 stycznia 1976 r. do 31 sierpnia 1976 r. G. G. uzyskiwała łączną kwotę wynagrodzenia 26.337 zł.

Ustalając stan faktyczny Sąd Okręgowy bazował na dowodach z dokumentów, w tym dostępnej dokumentacji osobowej i płacowej wnioskodawczyni za okres zatrudnienia w Fabryce (...) w Ł. i Fabryce (...) Zakład nr (...) w K.. Sąd podzielił także zeznania odwołującej się w części, w jakiej były one niesprzeczne z treścią zebranych dokumentów osobowych i płacowych. W celu ustalenia rzeczywistego wynagrodzenia wnioskodawczyni Sąd dopuścił dowód z pisemnej i ustnych uzupełniających opinii biegłego do spraw rachunkowości na różne warianty związane z żądaniami wnioskodawczyni, co w konsekwencji pozwoliło na odtworzenie jej dochodów w spornym okresie.

W ustalonej podstawie faktycznej Sąd uznał odwołanie za częściowo uzasadnione. Przywołał treść art. 173 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który stanowi, że dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy na dzień wejścia w życie ustawy. Podstawę wymiaru kapitału początkowego, w myśl ustępu 3 art. 174, ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 r. Na podstawie art. 15 ust. 1 ustawy emerytalnej, podstawę wymiaru emerytury stanowi ustalone w sposób określony w ustępie 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego w okresie kolejnych

10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, z uwzględnieniem ustępu 6 i art. 176. Z kolei ust. 6 art. 14 reguluje, że na wniosek ubezpieczonego podstawę wymiaru emerytury lub renty może stanowić ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie 20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku, wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu. W myśl art. 15 ustęp 2a ustawy, jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru składek w okresie pozostawania w stosunku pracy wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru emerytury, za podstawę wymiaru składek przyjmuje się kwotę obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia pracowników, proporcjonalnie do okresu podlegania ubezpieczeniu i wymiaru czasu pracy. Natomiast według art. 16 ustawy, przy ustalaniu kolejnych 10 lat kalendarzowych, o których mowa w art. 15 ust. 1 i 2, przyjmuje się lata kalendarzowe następujące bezpośrednio po sobie, chociażby ubezpieczony w niektórych z tych lat przez okres roku lub w okresie krótszym niż rok nie pozostawał w ubezpieczeniu.

Sąd Okręgowy wskazując na treść § 21 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe podkreślił, że środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu oraz uposażenia przyjmowanego do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty są zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia. Rozporządzenie to obowiązuje od 23 listopada 2011 r. i ma zastosowanie do wniosków w sprawach świadczeń złożonych od daty jego wejścia w życie. Zastąpiło ono rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń, które dowody uzasadniające prawo do świadczeń i ich wysokości określało w sposób podobny. Judykatura jeszcze z okresu obowiązywania rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. jest zgodna co do tego regulacja zawarta w § 20 rozporządzenia wyznacza jedynie kierunek postępowania dowodowego, co nie oznacza, że wysokość uzyskiwanego uposażenia nie może być ustalona w inny sposób, tak przy pomocy innych pisemnych środków dowodowych pochodzących od pracodawcy, a nawet dowodów pośrednich, nie wyłączając zeznań świadków, aczkolwiek wskazujących wprost na wysokość wynagrodzenia danego zainteresowanego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 1997 r., II UKN 186/97, OSNP 1998 nr 11, poz. 342; z dnia 7 grudnia 2006 r., I UK 179/06, niepubl.). W postępowaniu wszczętym odwołaniem od decyzji organu rentowego sąd kieruje się bowiem regułami dowodzenia określonymi w art. 227 i nast. k.p.c., nie jest zaś związany ograniczeniami dowodowymi określonymi dla dowodzenia przed organami rentowymi, co wynika z treści art. 473 k.p.c. Sprawia to, że przed sądem wysokość uzyskiwanych dochodów może być ustalana wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi, które sąd uzna celowe i pożądane.

Sąd Okręgowy zważył dalej, że przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była wysokość kapitału początkowego, mająca wpływ na wysokość emerytury kapitałowej wnioskodawczynie. W ocenie Sądu, przeprowadzone postępowanie wykazało, że w okresie od dnia 1 września 1976 r. do 31 grudnia 1985 r. wnioskodawczynie była zatrudniona w Fabryce (...) Zakład nr (...) w K. w pełnym wymiarze czasu pracy z miesięcznym wynagrodzeniem zasadniczym przy przyjęciu 3.400 zł oraz 8 % premii regulaminowej. Wnioskodawczynie przeszła tam na zasadzie porozumienia zakładów z Fabryki (...) w Ł.. Od dnia 1 kwietnia 1978 r. udzielono jej urlopu bezpłatnego, na którym przebywała do 28 października 1980 r., a po powrocie do pracy otrzymała w angażu premię regulaminową, zatem nie może się ostać twierdzenie ZUS, że w świadectwie pracy wymieniona została premia uznaniowa, albowiem pochodzi ono z 1985 r. i dotyczy ostatnio zajmowanego stanowiska: specjalisty d/s ekonomicznych, a nie referenta d/s ekonomicznych, na które wnioskodawczynie została przyjęta oraz ostatniego wynagrodzenia, które na przestrzeni lat ulegało zmianie w zakresie wysokości, a premia regulaminowa zmieniła status na uznaniową. W tej sytuacji Sąd przyjął, że premia była regulaminowa i wynosiła 8% miesięcznie w okresie od 1 września 1976 r. (tj. od momentu zatrudnienia) do 31 marca 1978 r. (do momentu pójścia na urlop bezpłatny). Nie zmienia tego wniosku dokument z dnia 19 lipca 1976 r. mówiący o premii do 8%, gdyż datuje się on jeszcze sprzed zatrudnienia wnioskodawczynie, a konkretne warunki zatrudnienia wynikają z umowy o pracę i angażu, zaś organ rentowy nie przedstawił dowodów przeciwnych.

W czasie zatrudnienia w Fabryce (...) w Ł. G. G. otrzymywała deputat w gotówce w kwocie 46 zł w roku 1975 i 1976, była już zamężna od 1974 r. Pracowała tam razem z mężem, a na mocy porozumienia pomiędzy zakładami przeszli do odlewni żeliwa, otrzymali od firmy mieszkanie w K., składające się z trzech pokoi z centralnym ogrzewaniem, zatem przechodząc do nowego zakładu pracy jej warunki zatrudnienia nie były gorsze, lecz co najmniej takie same. Po powrocie do pracy z urlopu bezpłatnego w odwołującą się w dalszym ciągu otrzymywała w odlewni żeliwa deputat w wysokości 46 zł miesięcznie, co w sposób nie budzący wątpliwości wynika z kart jej wynagrodzeń w latach 1981, 1982, znajdujących się w aktach sprawy oraz w aktach ZUS. W tej sytuacji Sąd przyjął, że w całym spornym okresie wnioskodawczyni otrzymywała deputat węglowy w kwocie po 46 zł miesięcznie. Świadczy o tym także art. 21 i 22 ust. 3 Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Maszynowego z dnia 30 grudnia 1974 r. (obowiązującego od 1 stycznia 1975 r.), z którego wynika, że pracownicy, którzy w poprzednim miejscu pracy nabyli uprawnienia do deputatu węglowego, a zmiana miejsca pracy nastąpiła w trybie art. 36 § 4 k.p. nabywają prawo do deputatu węglowego z dniem podjęcia pracy w nowym miejscu zatrudnienia. UZP objęte było zarówno Zjednoczenie (...), jak i Zjednoczenie (...). Skoro zatem nastąpiła zmiana miejsca zatrudnienia skarżącej z mocy porozumienia właśnie między tymi zakładami, a wcześniej i później kwota deputatu węglowego wynosiła 46 zł, to w spornym okresie jego wielkość nie uległa zmianie, toteż w tej części należało uwzględnić odwołanie. Przy przyjęciu zatem od 1 września 1976 r. do 31 marca 1978 r. i uzyskiwaniu w tym czasie deputatu węglowego w kwocie 46 zł miesięcznie oraz premii regulaminowej w wysokości 8% od wynagrodzenia zasadniczego w kwocie 3.400 zł, dochód wnioskodawczyni wyniósł 14.872 zł w roku 1976, 44.616 zł w roku 1977 i 11.154 zł w roku 1978. W tym zakresie Sąd orzekł reformatoryjnie.

W pozostałej części Sąd Okręgowy odwołanie oddalił. G. G. domagała się doliczenia do okresów ubezpieczenia okresów pobierania dodatku szkoleniowego od 1 czerwca 1998 r. do 6 lipca 1998 r., jednakże w myśl ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewalfacji emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw, przy ustalaniu prawa i wysokości świadczeń uwzględnia się określone okresy składkowe wymienione w art. 2 tej ustawy oraz okresy nieskładkowe wymienione w art. 4. Okres dodatku szkoleniowego nie był uznany za okres składkowy ani też nieskładkowy, toteż okresu jego pobierania nie można doliczyć do okresu ubezpieczenia. Wnioskodawczyni pobierała także dodatek szkoleniowy w okresie od dnia 19 lipca 1999 r. do 20 sierpnia 1999 r., od 8 listopada 1999 r. do 7 grudnia 1999 r. i od 19 października 2000 r. do 8 grudnia 2000 r. W tym czasie była bezrobotna, nie pobierała zasiłku dla bezrobotnych, a w myśl art. 6 ust. 1 pkt. 1 w zw. z art. 4 ust.5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, okresem składkowym jest okres ubezpieczenia tj. okres opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek, o którym mowa w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych. G. G., jako osoba nie pobierająca zasiłku dla bezrobotnych, zarejestrowana w urzędzie pracy od roku 1990, została zgłoszona jedynie do ubezpieczenia zdrowotnego, nie posiadała zatem tytułu do ubezpieczenia emerytalnego i rentowego, stąd okresy te nie są składkowe ani nieskładkowe.

Wnioskodawczyni żądała również doliczenia jej dodatku stażowego od wynagrodzenia zasadniczego, wskazując że na podstawie kart wynagrodzeń z lat 1980-1984 wynosił on 7% w roku 1980, a 11% w roku 1985, zatem w okresie od 1 września 1976 r. do 31 marca 1979 r. odpowiednio mniej. Z art. 24 Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Maszynowego z dnia 30 grudnia 1974 r. wynika, że w zakładach pracy, które uzyskały uprawnienia do stosowania dodatków za wieloletnią i nieprzerwaną pracę, ich wypłata następuje na zasadach określonych w załączniku nr 21. Z załącznika tego wynikają zasady wypłacania dodatków za wieloletnią i nieprzerwaną pracę co 5 lat o 5% w odlewniach i kuźniach oraz w niektórych przedsiębiorstwach przemysłowych. Jednakże brak jest informacji, z jakiego okresu pochodzi ten załącznik i czym ma on zastosowanie w sprawie, biorąc pod uwagę sporny okres zatrudnienia ubezpieczonej. Sama wnioskodawczyni nie potrafiła określić dokładnie zasad przyznawania dodatku stażowego, nie wiedziała, czy wzrastał co roku o 1% czy też co 5 lat o 5%, pouczona nie przedstawiła w tym zakresie żadnych miarodajnych źródeł dowodowych.

G. G. domagała się także doliczenia jej do podstawy wymiaru świadczenia dodatku za pranie, określając jego wysokość na kwotę 30 zł miesięcznie, co wywiodła z kart pracy z lat 1981-1985. Jednakże biorąc pod uwagę sporny okres od 1 września 1976 r. do 31 marca 1978 r., to pierwsze: nie wiadomo jakie kwoty z tego tytułu były wypłacane wcześniej,

po drugie: dodatek za pranie do podstawy naliczania składek na ubezpieczenia społeczne doliczony został dopiero od dnia 1 stycznia 1981 r. na podstawie § 1 uchwały nr 144 Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 1980 r., zmieniającej uchwałę nr 157 w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac i uchwałę nr 158 w sprawie składników funduszu płac, zatem za sporny okres zatrudnienia, przypadający przed tą datą dodatek za pranie nie może on zostać doliczony. Sąd Okręgowy podkreślił, że przy ustalaniu, czy istnieje obowiązek opłacenia składki na ubezpieczenie społeczne od określonych składników wynagrodzenia i innych świadczeń ze stosunku pracy, stosuje się przepisy obowiązujące w okresie, z którego wynagrodzenie jest uwzględniane w podstawie wymiaru świadczenia (tak Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 18 października 2007 r., III AUa 970/07, LEX nr 351885).

Sąd Okręgowy nie zajmował się kwestią zaliczenia okresu zatrudnienia ubezpieczonej w (...) w Ł., gdyż okres ten uwzględniono kolejną decyzją o ustaleniu kapitału początkowego z dnia 8 października 2012 r. i decyzją o przeliczeniu w tym zakresie emerytury kapitałowej z dnia 9 października 2012 r.

G. G. domagała się także podzielenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego na 9, a nie 10 kolejnych lat zatrudnienia. Sąd Okręgowy tego żądania nie uwzględnił. Zgodnie z treścią art. 174 ust. 3 ustawy emerytalnej, podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ustęp 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 r. Odesłanie z art. 174 ust. 3 ustawy do wymienionych w nim przepisów oznacza, że zasady ustalania podstawy wymiaru kapitału początkowego są takie same, jak zasady ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent. Ogólne zasady ustalania tej podstawy uregulowane zostały w art. 15 ustęp 1, zgodnie z którym podstawę wymiaru emerytury i renty stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę. Jednakże prawo wyboru okresu kolejnych 10 lat kalendarzowych ograniczone zostało w przypadku ustalania podstawy wymiaru kapitału początkowego do 1998 roku. Osoba ubiegająca się o świadczenie może wybrać okres, z którego podstawa wymiaru składek przyjmowana jest do podstawy wymiaru kapitału początkowego, tylko w granicach określonych powołanymi przepisami, co oznacza, że okres ten nie może być ani dłuższy, ani krótszy niż 10 lat i że z tych 10 lat nie mogą być wyłączone żadne okresy. W szczególności nie są wyłączone okresy, w których osoba zainteresowana nie podlegała ubezpieczeniu społecznemu i w związku z tym nie osiągała dochodów, które mogłyby stanowić podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Wynika to z regulacji zawartej w art. 16. Jeżeli w okresie ostatnich 20 lat występowały przerwy w ubezpieczeniu, a tak było w przypadku wnioskodawczynie, chcąc osiągnąć najkorzystniejszy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru można wybrać taki okres kolejnych 10 lat, w którym przerwy były najkrótsze. Wyjątki od tej ogólnej zasady określone są w art. 17 ustęp 1 i 3. Pierwszy z tych przepisów stanowi, że jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru renty w myśl art. 15 ust. 1 dla ubezpieczonego, o którym mowa w art. 58 ustęp 1 pkt 1-4, do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się podstawę wymiaru składek za okres faktycznego podlegania ubezpieczeniu. Ubezpieczeni, o których mowa w art. 58 ustęp 1 pkt 1-4, są to osoby, które w dacie upływu ostatniego dwudziestolecia miały nie więcej niż 30 lat. W stosunku do takich osób ustawodawca założył, że okres ubezpieczenia od momentu, w którym mogły podjąć zatrudnienie lub inną działalność podlegającą ubezpieczeniu, może być, ze względu na ich wiek, krótszy niż 10 lat. Osoby, które mogły zacząć podlegać ubezpieczeniu później niż 10 lat wstecz przed upływem ostatniego dwudziestolecia, nie mają możliwości wyboru kolejnych 10 lat kalendarzowych. Zawarte w omawianym przepisie zastrzeżenie, że stosuje się je do ubezpieczonych, którym nie można ustalić podstawy wymiaru na zasadach ogólnych, nie odnosi się do osób, które z różnych przyczyn w kolejnych dziesięciu latach miały przerwy w ubezpieczeniu i ich okres faktycznego podlegania ubezpieczeniu był krótszy niż 10 lat. Takim osobom można bowiem ustalić podstawę wymiaru na zasadach określonych w art. 15 ust. 1 przy zastosowaniu art. 16 ustawy. Nie uszła też uwadze Sądu okoliczność, że organ rentowy uwzględnił skarżącej ogólny staż pracy w wymiarze znacznie poniżej 20 lat, co w sposób znaczący determinuje wysokość jej świadczenia. Wnioskodawczynie od marca 1990 r. pozostawała bezrobotna, a od 15 września 1995 r. nie posiadała już prawa do zasiłku dla bezrobotnych. G. G. nie należy zatem do kręgu osób, które mogą mieć ustaloną podstawę wymiaru kapitału z okresu krótszego, niż 10 lat.

Z tych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od tego wyroku wywiódł Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł.. Sformułował zarzut naruszenia prawa procesowego, tj. art. 477¹⁰ k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie i rozpoznanie sprawy także w zakresie wykraczającym poza ramy zaskarżonej decyzji. W świetle tego zarzutu ZUS wniósł o zmianę wyroku i oddalenie odwołania ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Apelujący podkreślił, że niniejszy spór był rozpatrywany przez Sąd pierwszej instancji w związku ze złożeniem przez wnioskodawczynię odwołania od decyzji z dnia 14 sierpnia 2012 r., odnoszącej się do emerytury. Skoro ubezpieczona złożyła odwołanie wyłącznie od sposobu naliczenia emerytury, to Sąd nie miał podstaw do kwestionowania treści wynikającej z decyzji o ustaleniu wysokości kapitału początkowego, albowiem nie została ona zaskarżona. Tymczasem Sąd rozpoznający odwołanie w sposób nieuprawniony zmienił de facto nie zaskarżoną decyzję z dnia 13 sierpnia 2012 r. obliczając wysokość kapitału, czego nie wskazał w sentencji wyroku. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie. Natomiast Sąd Okręgowy w sprawie niniejszej dodatkowo rozpoznawał przedmiot sprawy, którego w zaskarżonej decyzji nie było.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego podlega oddaleniu.

Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje pogląd, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zakres postępowania wyznacza treść zaskarżonej decyzji. Powyższe stanowisko poparte jest utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, w którym przyjmuje się, że przeniesienie sprawy na drogę postępowania sądowego przez złożenie odwołania od decyzji ogranicza kognicję sądu do okoliczności uwzględnionych w decyzji, a między stronami spornych, zaś poza tymi okolicznościami spór sądowy nie może zaistnieć, czyli przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2010 r., II UZ 49/09, LEX nr 583831, z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2000 nr 15, poz. 601, wyroki z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210, z dnia 26 maja 2011 r., II UK 360/10, LEX 901610). Jednakże, wbrew wywodom apelującego organu rentowego, w sprawie niniejszej nie wystąpiła sytuacja rozpoznania sprawy poza zakresem odwołania.

Decyzję z dnia 13 sierpnia 2012 r. w przedmiocie ustalenia kapitału początkowego oraz decyzję z dnia 14 sierpnia 2012 r. w przedmiocie emerytury skierowano do G. G. jedną przesyłką pocztową. Odwołanie ubezpieczonej, działającej bez zawodowego pełnomocnika, zawiera elementy kwestionujące obie decyzje. Na pierwszej rozprawie w dniu 10 stycznia 2013 r. skarżąca wyjaśniła, że kwestionuje w procesie także decyzję o kapitale początkowym, ponieważ nie zgadza się z niektórymi jej elementami, mającymi wpływ na wysokość tego kapitału. W pismach procesowych w toku postępowania odwoławczego G. G. również niejednokrotnie wskazywała obie decyzje, jako sporne. Nie ma zatem racjonalnych podstaw do twierdzenia, że wnioskodawczyni w niniejszej sprawie odwołała się tylko od decyzji z dnia 14 sierpnia 2012 r. w przedmiocie emerytury. Sąd Okręgowy prowadził rozbudowane postępowanie dowodowe, dotyczące decyzji kapitałowej, gdyż G. G. domagała się ustalenia wyższego kapitału początkowego przez uwzględnienie dłuższego stażu ubezpieczeniowego oraz wyższych podstaw wymiaru składek z okresu zatrudnienia w Fabryce (...) Zakład nr (...) w K. (premier, dodatku stażowego, deputatu węglowego, dodatku za pranie). Zaskarżonym wyrokiem w punkcie pierwszym Sąd Okręgowy zmienił decyzję przez przyjęcie do obliczenia kapitału początkowego wyższych kwot wynagrodzeń za lata 1976, 1977 i 1978.

Powyższe okoliczności jasno świadczą, że G. G. w dniu 20 września 2012 r. odwołała się od decyzji w przedmiocie ustalenia kapitału początkowego i Sąd Okręgowy tę właśnie decyzję zmienił, choć nie wskazał jej w komparycji wyroku. Z tych względów Sąd drugiej instancji, na podstawie art. 350 § 1 i 3 k.p.c., orzekł o sprostowaniu oczywistej niedokładności zawartej w komparycji zaskarżonego wyroku przez ujęcie w treści tejże komparycji zarówno daty, jak i oznaczenia decyzji kapitałowej oraz przez prawidłowe określenie przedmiotu sporu. Zgodnie z treścią art. 350 § 1 k.p.c. sąd może sprostować w wyroku niedokładności, błędy pisarskie albo rachunkowe lub inne oczywiste omyłki. Jeżeli

sprawa toczy się przed sądem drugiej instancji, sąd ten może z urzędu sprostować wyrok pierwszej instancji - art. 350 § 3 k.p.c. Sprostowanie służy przywróceniu rzeczywistej woli składu orzekającego, ilekroć zachodzi pewna niezgodność między rzeczywistą wolą i wiedzą, a wyrażeniem tychże na piśmie. Oczywistość omyłki pisarskiej, rachunkowej, lub innej niedokładności wynikać może bądź z natury samej omyłki, bądź z porównania orzeczenia z uzasadnieniem, z treścią pozwu, a nawet z treścią dowodu. Motywy zaskarżonego wyroku, a w szczególności rozważania prawne, także nie pozostawiają wątpliwości, że Sąd Okręgowy rozpoznał odwołanie od decyzji w przedmiocie ustalenia wysokości kapitału początkowego G. G.. Mając powyższe na względzie Sąd drugiej instancji zastąpił brzmienie rubrum wyroku tym, które stanowi odzwierciedlenie rzeczywistej woli Sądu a quo.

Apelacja organu rentowego okazała się nieuzasadniona, bowiem Sąd pierwszej instancji rozpoznał odwołanie G. G. od decyzji z dnia 13 sierpnia 2012 r. Ponieważ apelujący nie postawił w swym środku odwoławczym żadnych innych zarzutów procesowych, a prawo materialne zastosowano prawidłowo, Sąd drugiej instancji na podstawie art. 385 k.p.c. apelację ZUS oddalił.

Przewodnicząca: Sędziowie: